

Commissie Klachtenbehandeling
Aanstellingskeuringen

Psychologische keuringen in relatie tot de Wet op de medische keuringen

Inleiding en aanleiding

Met de inwerkingtreding van de Wet op de medische keuringen (Wmk¹) in 1998 is het verrichten van keuringen bij het aangaan van een nieuw dienstverband of de wijziging van een bestaand dienstverband (zowel private arbeidsovereenkomst als aanstelling in openbare dienst²) gereguleerd.

De CKA is in 2001 ingesteld om een goede toepassing en naleving te bevorderen van de Wmk en het daarop gebaseerde Besluit aanstellingskeuringen 2001. Primair is daarbij de taak om klachten over aanstellingskeuringen te behandelen en te beoordelen. Daarnaast heeft de CKA een adviserende, informerende en signalerende taak en kan zij aanbevelingen doen aan de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW).

Er zijn de afgelopen jaren via verschillende kanalen signalen ontvangen dat er gezondheidsvragen worden gesteld tijdens psychologische selectieonderzoeken in het kader van aanstellingen (assessments). Vragen over de gezondheidstoestand moeten op grond van de Wmk en het Besluit aanstellingskeuringen door een arts worden gesteld; een psycholoog mag dat niet doen.

De CKA heeft zich naar aanleiding daarvan gebogen over de vraag in hoeverre tijdens psychologische selectieonderzoeken, die plaatsvinden in het kader van sollicitatieprocedures, ook medische aangelegenheden aan de orde komen. Zij heeft zich daarbij de volgende subvragen gesteld:

- in hoeverre komen tijdens psychologische selectieonderzoeken medische onderwerpen aan de orde?
- zijn deze medische onderwerpen in psychologische selectieonderzoeken in strijd met de Wmk?
- op welke wijze moet de CKA in het vervolg omgaan met deze materie?

In hoeverre komen tijdens psychologische selectieonderzoeken medische onderwerpen aan de orde?

Naar aanleiding van een bij de CKA ingediende klacht over het vragen naar de gezondheidstoestand bij een assessment is in samenwerking met het Nederlandse Instituut van Psychologen (NIP) in 2013 een beperkte oriënterende enquête onder psychologen gehouden. Er is met name gevraagd naar het stellen van vragen over de lichamelijke en/of geestelijke gezondheidstoestand bij assessments door psychologen.

¹ Wet van 5 juli 1997 *Stb.* 365, inwerkingtreding 1 januari 1998, *Stb.* 1997, 636, laatst gewijzigd oktober 2012 *Stb.* 437.

² Art. 4, lid 1, Wmk.

Uit deze enquête komt naar voren dat in assessments inderdaad vragen over de gezondheidstoestand worden gesteld. Samengevat: er komen zeer regelmatig medische zaken naar boven bij een assessment, in allerlei vormen. Het gaat hierbij om vragen naar o.a. medicatiegebruik of medische aandoeningen die van belang kunnen zijn in de beoordeling van de antwoorden op vragen/testuitslagen. Daarnaast geven de ge-enquêteerde psychologen aan dat het moeilijk vast te stellen is waar de grens ligt tussen medisch en psychisch.

Dit beeld wordt bevestigd in een oriënterend internetonderzoek van de CKA bij sollicitanten in 2015. Van de respondenten geeft 11% aan een psychologische keuring (assessment) te hebben ondergaan als onderdeel van de selectie voor een nieuwe functie. Daarvan geeft bijna 50% aan dat er sprake was van vragen naar de gezondheidstoestand³. Indien dit wordt afgezet tegen het totaal van de in Nederland in 2015 vervulde vacatures, 801.000⁴, zou dit 88.000 assessments opleveren. Volgens deze berekening zouden dan in 44.000 gevallen vragen over de gezondheidstoestand gesteld worden in een sollicitatieprocedure, buiten de specifieke aanstellingskeuring door de bedrijfsarts om.

Volgens de beroepscode voor psychologen⁵ wordt over 'medische zaken' niet gerapporteerd aan de aanvrager/werkgever, zonder toestemming van de betrokken sollicitant.

Is het aan de orde stellen van medische onderwerpen in psychologische selectieonderzoeken in strijd met de Wmk?

Eén van de doelen van de Wmk is om oneigenlijke risicoselectie op gezondheid bij aanstellingskeuringen tegen te gaan.⁶ Alleen indien aan de vervulling van de functie bijzondere eisen op het punt van de medische geschiktheid moeten worden gesteld mag een aanstellingskeuring plaats vinden. Onder medische geschiktheid voor de functie moet worden begrepen de bescherming van de veiligheid en gezondheid van de keurling zelf en van derden bij de uitvoering van de desbetreffende arbeid.⁷

In artikel 1, onderdeel a, onder 1° en 2°, van de Wmk wordt het begrip keuring als volgt gedefinieerd: vragen over de gezondheidstoestand van de keurling en het verrichten van medisch onderzoek.

Buiten de specifieke aanstellingskeuring, die alleen mag worden verricht door een bedrijfsarts⁸, mogen in het proces van sollicitatieselectie geen vragen over de gezondheid worden gesteld.⁹ Art. 4 lid 2 laatste volzin stelt "*Het is aan een ander dan een keurend arts niet toegestaan vragen te stellen noch anderszins inlichtingen in te winnen over de gezondheidstoestand van de keurling of over diens ziekteverzuim in het verleden.*" De bedrijfsarts onderzoekt of er risico's aan de functie zijn verbonden voor de gezondheid of de veiligheid van de werknemer of anderen (de werkgever of derden) bij de aanstelling van de keurling.

³ Meting naar kennis en houding i.h.k.v. CKA publiciteitscampagne najaar 2015.

⁴ CBS Statline, 13-05-2016;

⁵ <http://www.psynip.nl/beroepsethiek/de-beroepscode.html>.

⁶ *Kamerstukken II* 1992/1993, 23 259, nr. 3, p.7 en 17.

⁷ Art. 4, lid 1, Wmk en art. 3, lid 1, Besluit aanstellingskeuringen 19 september 2012 *Stb.* 437.

⁸ Art. 3, lid 1, Besluit aanstellingskeuringen.

⁹ Art 4, lid 2, Wmk, laatste volzin.

Wanneer één of meer delen van het psychologische selectieonderzoek tijdens de sollicitatieprocedure als 'medisch' zijn aan te merken, dan is het psychologisch selectieonderzoek aan te merken als een aanstellingskeuring in de zin van de Wmk. Dit psychologische selectieonderzoek valt dan onder de werkingssfeer van de Wmk. In dat geval is de Wmk op het psychologische selectieonderzoek van toepassing.

Is de Wmk van toepassing, dan gelden de wettelijke verplichtingen uit die wet voor het psychologische selectieonderzoek of voor delen daarvan. Deze verplichtingen betreffen de volgende:

- De Wmk bepaalt dat een aanstellingskeuring alleen mag plaatsvinden indien voor de vervulling van de functie bijzondere eisen aan de medische geschiktheid moeten worden gesteld (artikel 4, lid 1, Wmk). Onder medische geschiktheid voor de functie moet worden begrepen de veiligheid en gezondheid van de keurling zelf en van derden bij de uitvoering van de desbetreffende arbeid.¹⁰
- Deze aanstellingskeuring mag pas plaatsvinden na alle overige beoordelingen en wanneer de werkgever voornemens is de kandidaat aan te stellen. Verder bepaalt de wet onder meer dat een aanstellingskeuring alleen mag worden verricht door een bedrijfsarts of onder diens verantwoordelijkheid mag worden uitgevoerd.¹¹
- Daarbuiten mogen in het sollicitatieproces geen vragen over de gezondheid worden gesteld.¹² Artikel 4, lid 2, laatste volzin, Wmk stelt namelijk: *'Het is aan een ander dan een keurend arts niet toegestaan vragen te stellen noch anderszins inlichtingen in te winnen over de gezondheidstoestand van de keurling of over diens ziekteverzuim in het verleden.'*
- De sollicitant heeft alleen een eigen mededelingsplicht als hij weet dat zijn gezondheid belemmeringen zal opleveren bij het vervullen van essentiële onderdelen van de functie.

Op welke wijze gaat de CKA om met deze materie?

Op grond van het bovenstaande trekt de CKA de conclusie dat het tijdens psychologische keuringen meer dan eens voorkomt dat medische onderwerpen aan de orde komen. Ook concludeert zij dat het aan de orde stellen van medische onderwerpen in psychologische selectieonderzoeken vaak strijdig is met de Wmk.

Indien de CKA een klacht of een adviesaanvraag over een psychologische keuring ontvangt, waaruit blijkt dat er tijdens de keuring gezondheidsvragen zijn gesteld, zal zij deze keuring dan ook in beginsel strijdig met de Wmk achten. Zo'n oordeel of advies kan (juridische) gevolgen hebben voor de aspirant werkgever.

Een dergelijk oordeel of advies kan worden voorkomen indien de huidige praktijk in overeenstemming wordt gebracht met de Wmk. De CKA heeft daarom het NIP gevraagd om:

1. te bewerkstelligen dat vragen over de gezondheidstoestand uit vragenlijsten (psychologische testen) worden geschrapt;
2. te bewerkstelligen dat psychologen tijdens psychologisch selectieonderzoek geen gezondheidsvragen meer stellen.

¹⁰ Art. 4, lid 1, Wmk en art. 3, lid 1, Besluit aanstellingskeuringen.

¹¹ Art. 3, lid 1, Besluit aanstellingskeuringen.

¹² Art. 4, lid 2, Wmk, laatste volzin.

Op haar website www.aanstellingskeuringen.nl zal de CKA informatie opnemen over de strijdigheid met de Wmk van het stellen van vragen over de gezondheidstoestand bij psychologisch onderzoek.

Oktober 2016